

Valentijn en verliefdheid, of: hoe gaat het met de liefde tegenwoordig?

(niet gepubliceerde column Knack) febr 2013

'De Valentijnsgekte hangt weer in de lucht', klonk het onlangs op de radio. Valentijn is al eeuwenlang het feest van de verliefden. Iedereen die er volop in zit of het ooit meegemaakt heeft, weet het: verliefdheid is iets prachtigs, iets overweldigends, zoals een roes. Het is gewoon zalig om dit mee te maken: je denkt dat je alles aankan, ongelooflijke energie en creativiteit komt vrij, bovenmenselijk altruïsme... Het laat je zweven, waarschijnlijk te verklaren door die vlinders in je buik ☺. Het is een beetje zoals doping in de wielersport: je zou de Himalaya beklimmen voor dé liefde van je leven, en éénmaal hiervan geproefd, wil je niet meer zonder. Gelukkig is verliefdheid een legale doping en niet opspoorbaar in het bloed.

Maar hoe gaat het eigenlijk met 'de liefde' tegenwoordig? Je zou verwachten dat het er supergoed mee gaat, alleen maar in stijgende lijn, want sinds de seksuele revolutie van de jaren '60 is er bijna absolute vrijheid om te doen en te laten wat je wil. Geen gearrangeerde huwelijken, geen taboes, veel voorlichting, onderzoek en literatuur... en toch: relaties lijken kwetsbaarder en fragieler dan ooit. Pardon, het lijkt soms een heus slagveld, een relationeel en emotioneel bloedbad, een aaneenrijging van gebroken relaties en gebroken harten. Het lijkt wel of het nog nooit zo slecht gegaan is met de liefde in de wereld.

Er zijn namelijk grote verschillen tussen verliefdheid en liefde: velen denken dat deze twee ongeveer hetzelfde zijn, maar ze kunnen zelfs in bepaalde situaties elkaars aartsvijand zijn. Verliefdheid is iets prachtigs, maar de keerzijde is dat ze ook heel verraderlijk kan zijn en in het tegendeel kan omslaan (jaloezie en haat). De hevige rozige gevoelens duren gemiddeld twee jaar. Maar als de 'doping' uitgewerkt is, kunnen we dan nog liefhebben op eigen (spier)kracht? Of is de relatie dan voorbij? Doping ontslaat een renner toch ook niet van training en discipline en op zijn tanden bijten?

Heel de Valentijn-hype heeft een gevaarlijk kantje: verliefdheid wil een onmiddellijke 'feel good'-ervaring zonder inspanning, terwijl liefde soms hard werk is. Door te focussen op 'instant' emotioneel welbevinden wordt een Hollywood-romantisch sfeertje gecreëerd, suikerzoet, sentimenteel, zelfs een beetje kleverig, wat bijdraagt aan een zeer onrealistisch beeld van liefde: het moet bliksemsnel en overdonderend gaan ('ik kon er niets aan doen'), zeer emotioneel zijn, zonder lange termijn planning, voor directe consumptie.

Men spreekt tegenwoordig overal van duurzaamheid (duurzaam bouwen, duurzaam omspringen met energiebronnen...), maar op gebied van relaties vinden we dat afwisseling ten allen tijde moet kunnen!? Op gebied van verpakkingen komen we na enkele decennia terug van de wegwerpmentaliteit, maar precies op één van de allerbelangrijkste levensgebieden moeten we blijkbaar 'dumpgedrag' normaal vinden? Als het gaat over dingen leren we zorgvuldig ermee omgaan, maar als het gaat over mensen worden we onverantwoord nonchalant en slordig, en mogen er geen morele normen zijn! Want dan ben je conservatief, en dat is vandaag ongeveer de ergst denkbare kritiek! Wie bekommerd is om de zeehondjes is progressief, wie bekommerd is

om menselijke relaties is conservatief! In wat voor een hypocriete maatschappij leven wij?! De toekomstige generaties zullen de prijs hiervoor betalen - nee sorry, we zijn allemaal al lang hiermee bezig, en de factuur loopt al in de miljarden. Als een bepaald standpunt als 'conservatief' wordt bestempeld, dan betekent dat automatisch: 'en dus hoeven we hiermee geen rekening te houden'; i.p.v. het mee te nemen in een bredere overweging, wordt het bij voorbaat al afgewimpeld en weggelachen.

We protesteren hevig als er geëxperimenteerd wordt met ons voedsel (genetische manipulatie) of met proefdieren, maar experimenteren met ons kostbaarste bezit, onze levensrelaties, is modern en grensverleggend: hier promoten we (v)luchtigheid en onbepaalde vrijheid. De ondraaglijke lichtheid waarmee we hiermee als maatschappij omgaan is soms verbluffend. Toen onlangs de affaire van een bekend politicus in het nieuws kwam, die gechanteerd werd door zijn Marokkaanse vriendin, ging alle aandacht naar de chantage, en niemand die enige vraag stelde rond het onderhouden van stiekeme relaties met maitresses en de voorbeeldfunctie van politici! Mag niemand hier één opmerking over maken? Moeten we dat allemaal normaal vinden?

Het is in-triest te zien hoe weinig jonge mensen nog geloven in de echte liefde! Want wie er niet in gelooft, zal het zeker niet krijgen! Omdat hij er niet voor zal véchten! De grootste reden waarom jongeren zo moeilijk kunnen geloven in een gelukkig huwelijk is dat ze er weinig om zich heen zien die gezond functioneren; ze worden cynischer en harder (en niet alleen de jongeren). 'De liefde zal verkillen', voorspelde Jezus over de eindtijd (Mattheüs 24:12). Je kan het de jongeren bijna niet kwalijk nemen, als je bedenkt waar ze de voorbeelden gezien hebben. En nochtans, Europese waardenonderzoeken wijzen uit dat jongeren een duurzame relatie altijd op de hoogste plaats stellen, boven geld en carrière. Een tijdlang van de ene bloem naar de andere fladderen kan misschien leuk zijn (spannend, avontuurlijk), maar laat op den duur een bittere leegte achter. Het is zo goedkoop en je voelt je op den duur ook zo goedkoop. Elk mens hunkert naar een duurzame relatie.

Sommige wetenschappers of denkers schrijven dan van die populariserende theorieën alsof monogamie definitief tot het verleden zou behoren: 'de mens zit niet monogaam in elkaar, het zit niet in onze genen, de drang is te sterk', maar is dit meer dan projectie van hun eigen verlangens, of rationalisering van hun eigen falen? Deze pseudo-wetenschappelijke stelling wordt gemakkelijk door de feiten tegengesproken, want miljoenen mensen bewijzen nog elke dag dat het wél mogelijk is! En elke ernstige relatie begint met het vaste voornemen om het blijvend te maken; en elke scheiding wordt als een diepe mislukking en pijnlijk ervaren.

Even terugkomen op de verschillen tussen liefde en verliefdheid. De 'brandstof' van verliefdheid is emoties, gevoelens: 'ik voel me hier goed bij' is het opperste criterium, m.a.w. zolang ik (!) voel (!) dat ik de liefde en aandacht ontvang die ik nodig heb, is alles OK. In verliefdheid zit ikzélf toch nog erg in het middelpunt, maar liefde is gericht op de andere. In het bekende 'hooglied van de liefde', een staaltje wereldliteratuur van Paulus (1 Korinthe 13:1-12) en een tekst die in vele huwelijksdiensten wordt voorgelezen, staat het heel radicaal beschreven: 'De liefde is geduldig en vol goedheid. De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid. Ze is niet grof en niet zelfzuchtig, ze laat

zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan, ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid. Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze'.

Dit zuivere altruïsme, de pure goddelijke agapè-liefde is voor een mens niet (lang) vol te houden: hij kan (bijna) niet geven en blijven geven zonder terug te ontvangen, zoals God. Maar dit pure ideaal daarom buitengooien en zeggen: 'echte liefde bestaat niet', is het domste van allemaal: dan treedt de regel in werking: 'u geschiede naar uw geloof'. Wie de hoge norm afschaft, zal zeker niet meer ernaar streven.

Zuivere liefde is misschien even zeldzaam als zuiver goud: goud komt in de natuur bijna alleen voor in kleine brokjes, stof, korreltjes, vermengd met zand en gruis. Maar als je het vindt, spring je een gat in de lucht, want het bestaat wel! Als er niet iets puurs zit in de liefde, houdt ze geen stand: dan is het een vermomd egoïsme, een economische berekening ('zolang ik meer voordeel heb dan nadeel, blijf ik in deze relatie') die na een tijd toch ontmaskerd wordt. Verliefdheid is de kinderlijke (en soms kinderachtige) versie van liefde, maar liefde moet volwassen worden. En net zoals een mens altijd het kinderlijke in zich moet blijven bewaren, zo hoort de verliefdheid altijd aanwezig te blijven in een relatie. Maar verliefdheid kan nooit het fundament, de brandstof zijn van een levensrelatie. De sprankelende spontaniteit van verliefdheid is tegelijk haar zwakte: ze heeft geen ruggengraat.

Verliefdheid-los-van-liefde kan gevaarlijk zijn, misleidend, obsessief. Het kan een verblinding en verdwazing met zich meebrengen, waarbij alle omstaanders de dwaasheid van een bepaalde relatie zien, maar de betrokken persoon de laatste is om het te willen aanvaarden!

Verliefdheid kan soms de vijand zijn van liefde! Een getrouwd man kan beter héél erg op zijn hoede zijn voor een eventuele nieuwe verliefdheid: als hij de weg van deze nieuwe verliefdheid volgt, verscheurt hij ruw zijn vorige liefdeskeuze. De mensen die zich hebben laten meeslepen door een verliefdheid en totaal ten gronde gegaan zijn..., je zou ze de kost niet willen geven. De puinhopen die gebroken relaties achterlaten, bij de partner en nog meer bij de kinderen, zijn waarschijnlijk de grootste bron van emotionele ellende in een mensenleven.

Bij liefde daarentegen is de brandstof niet de emoties - die zijn te grillig, gaan op en af met het humeur van de dag of onze hormonenspiegel -, maar de wíl: je kan ervoor kiezen om liefde te tonen, ook al 'voel' je niets. In onze emo-cultuur wordt algemeen gesuggereerd van niet, maar echt waar: je kan vriendelijk en hulpvaardig zijn tegenover iemand die je niet sympathiek vindt. Regelmatig hoor je mensen bij een scheiding zeggen: 'we voelen niets meer voor elkaar', maar... élk huwelijk komt in die fase en moet daardoorheen. Als er aan het begin gezonde gevoelens van verliefdheid waren, kunnen die terugkomen. Een mens is niet louter speelbal van emoties die komen en gaan, geen slachtoffer van hormonen: hij kan kiezen, ook tégen zijn gevoelens in. Hij kan op zijn tanden bijten en doorzetten, omdat een gegeven woord óók iets waard is. Er bestaan eenvoudige regels over hoe mannen en vrouwen met elkaar kunnen omgaan zodat ze het beste uit elkaar halen (hierover hopelijk een latere column).

Romantiek is een belangrijk onderdeel van het leven en van een relatie, maar alle nadruk hierop leggen, legt teveel druk op iets wat nooit als het fundament van de relatie bedoeld was. Het draait de volgorde ondersteboven, en precies dat is misschien één van de grootste oorzaken van het uit elkaar vallen van relaties.

Ik zag onlangs een poster met een foto van twee stokoude mensen naast elkaar, 65 jaar getrouwd; de tekst eronder zei ongeveer: 'wij stammen uit een tijd waarin dingen die kapot gingen, hersteld werden, en niet weggegooid'. Een zeer diepe uitspraak, gezond boerenverstand op zijn best!

Zo vaak hoor je: 'liefde maakt blind', maar niets is minder waar! Niet liefde, maar verliefdheid maakt blind! Liefde is vaak juist helderziend en kan tegelijk zeer realistisch zijn. Als liefde op de eerste plaats staat, is verliefdheid allerzalist.

Ignace Demaerel